

BUREN - SALTIMBANK - DE MACHIEN

HERMAN HEIJERMANS

TOONEEL-STUDIES I

TOONEEL-STUDIES

I

Van HERMAN HEIJERMANS JR. verscheen bij VAN DISHOECK :

- I. Tooneelstudies.
- II. Schakels, Derde druk.
- III. Allerzielen, Derde druk.
- IV. Bloemaand.

Van SAMUEL FALKLAND (HERMAN HEIJERMANS) :

- I. Gevleugelde Daden, Geïllustreerd door den
Schrijver, Vierde druk.
- II. Kleine Verschrikkingen.
- III. Drijvende Klompjes.

TOONEEL-STUDIES

DOOR

HERM. HEIJERMANS JR.

I

BUREN - SALTIMBANK - DE MACHIEN

TWEEDE DRUK

UITGAVE VAN C. A. J. VAN DISHOECK
TE BUSSUM, IN HET JAAR 1925

*Het recht van opvoering nadrukkelijk voorbehouden,
volgens de Wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124)*

INHOUD.

BUREN. (Een Blijspel) in één bedrijf . . .	1
SALTIMBANK. (Een Tooneelspel) in één bedrijf	49
DE MACHIEN. (Een Volksdrama) in één bedrijf	91

B U R E N

(Een Blijspel)

Voor de eerste maal opgevoerd door „De Nederlandsche Tooneelvereeniging” te Amsterdam, op Zondag 7 Februari 1904.

DRAMATIS PERSONAE:

PIET BRANDSMA.

JOHANNA, } *zijn vrouw.*

BAREND, } *hun zoon.*

DE HUISHEER.

DE HEER-OP-KAMERS.

DE BENEDEN-BUURMAN.

DE BOVEN-BUURMAN.

DE OVER-BUURMAN.

EEN DIENSTMEISJE.

EERSTE KNECHT.

TWEDE KNECHT.

(Een eenvoudig-gemeubileerde kamer. In den achtergrond een dubbele deur, welke geopend, uitzicht op een slaapkamertje-alkoof geeft. Eerste en tweede plan rechts, een raam met bloemenrek. Derde plan rechts, een deur. Links, een vlakke wand met boekenkast, enz. De lamp brandt. Aan een haak in het plafond hangt een groote bel).

EERSTE TOONEEL.

Johanna, Barend, De beneden-buurman.

Johanna (aan de tafel kousen stoppend, tegenover Barend, die zit te schrijven. Een piano boven zet in: „Ich weiss nicht was soll es bedeuten“). Ach! Ach!

Barend (stopt zenuwachtig de vingers in de ooren, verzet driftig zijn stoel, leest hardop) — Chloornatrium — chloorkali — chloormagnesium — chloorzilver — chloorwaterstof — $C_6H_6 + 2 CL = C_6H_5CL + HCL$ (ongeduldig). Plus HCL! Plus HCL! (schreeuwend) Plus HCL! Plus HCL! (staat driftig op, trekt aan het koord van de bel). Nou zullen we is zien! 't Is niet uit te houden!

Johanna (angstig sussend): Nou jongen, nou jongen....

Barend. Al mot 'k zoo weer 'n paar uur blijven staan! (*luistert — de piano zwijgt*) Zoo. Nou merkt-ie dat we 't niet opgeven! (*gaat*

weer voor de tafel zitten werken. Een stilte. De piano begint opnieuw. Kwaadaardig vliegt hij op, trekt aan het koord. Er wordt geklopt. De benedenbuurman treedt binnen. Bij het volgende blijft de piano de wijs doorspelen).

Johanna. Barend!....

Benedenbuurman (uit zijn humeur). Hoe lang mot dat nou nog duren, vraag ik? 't Is gewoon 'n schandaal! Pas zijn me kinderen in bed gelegd, of 't gedonderjaag begint weer!

Johanna (verlegen) U hoort nou toch zelf, meneer....

Barend. Ze sarren zóó, dat je moeite heb om geen ongeluk te begaan.

Benedenbuurman. Wat bliksem wat kan jullie die piano schelen! Hinderen die menschen daar iemand mee! Voor mijn part spelen ze dag en nacht! Ik verdraai 't langer! Ik heb om de huisheer gezonden! 't Is gekkenwerk om zoo bōven iemand z'n hoofd te leggen luien! En van middag, van middag is 't de heele tijd harmonica geweest.

Johanna (schuchter). Ziet u nou meneer....

Benedenbuurman (driftig). 'k Heb 't niet tegen u.... 'k heb 't tegen je zoon, die 'k

daar net gesnapt heb, toen-ie aan de bel stond te trekken! Dat heit geen pas. 't Lijkt wel of 'k boven me kop 'n schip heb gekregen, dat in de mist mot opstoome, met dat vervloekte gebel!

Barend (z'n bril afvegend, en met kippige oogen in de lamp kijkend). Ik kan niet werken, as die piano speelt — altijd 't zelfde moppie — al máánden 't zelfde moppie — altijd: „Ich weiss nicht was es bedeuten soll!“ — Dat is om gèk te worden, as je voor 'n examen zit te blokken.

Johanna. Ja, meneer, 't is nièt uit te houen. En as 't nog enkel bij spelen bleef, maar ze zingt 'r bij....

Barend. Zingen? Ik kan 't nog geen janken noemen. Waarachtig, waarachtig, daar heb je 't. (*kwaadaardig*) Hoor dat nou is an. Hoe kan ik daar bij werken?

Benedenbuurman. Is dat zoo'n misdaad, is 't zoo'n mirakel, dat de menschen van twee-hoog schik in d'r leven hebben?

Barend. Ik kan op die manier me hersens niet bij me boeken houen.

Johanna (vriendelijk). Wees u nou is redelijk, meneer. U heeft as benejenbuur vroeger toch nóóit last van ons gehad. We leven van 'n pensioentje, van 'n klèin pensioentje — daar maak ik geen geheim van — da's fatsoenlijk en dat mag gezegd worden — onze láátste spaarduitjes hebben we 'r an gegeven, om onzen jongen, die zoo'n zin in de apothekeij had — voor apothekersbediende te laten studeeren. Heusch meneer, daar gaan 'n boël centen schoot in boeken en wat 'r zoo bijkomt. Nou zit-ie voor z'n laatste examen, 'n examen om àngstig van te worden, 'n examen — dat steek 'k óók niet onder stoelen en banken — waarvoor-ie al ééns gezakt is. As-ie wéer zakt, nou dan, nou dan.... dan kenne wij 't niet langer volhouden, dan mot-ie wat anders zien te zoeken. En dat zou voor hem en voor ons 'n hééle ellende zijn. Ja, ja. De meneer, die we op kamers hebben en die zoo goed as de huur betaalt, heit óók al donker gekeken — om de herrie — de ellendige herrie.... (*begint ingehouden te huilen*).

Barend (bot). Nou moeder! — Wat heit de buurman van benejen met die zaken noodig! 't Zijn boven onwillige honden. Toen ze 't huis ingehuurd hebben en toen 't begon met dat: „Ich weiss nicht was soll es bedeuten” hoor

maar, ze zit nog altijd te lamenteeren! — toen hebben wij in 't fatsoenlijke gevraagd, of zij zich aan vaste uren wou houden, dan zou ik me aan vaste uren houden. En dat was goed — daar had de buurman-vanboven niks tegen. — Maar de dochter, die verdraait 't — die heit 'r eigen vader onder den duim — en 'r broer, 'n kwa-jongen, die heit 'r lol in om 't zaakie warm te houden! — Enkel lol in. — Nou de herrie gaande is, al weken lang, lost hij 'r af an de piano, as zij kramp in 'r vingers van 't spelen heeft. Ja, nòu speelt de broer — dat ken 'k hooren. Ze kenne allebei maar één moppie! Een moppie dat ze móói vinden! 'k Wou dat die vervloekte Goethe nooit had geleefd, 'k wou dat ze den man die 'r muziek bij gemaakt heeft, levend hadden verbrand!

Benedenbuurman. Waarom sla je 'm dan niet op z'n gezicht? As 't enkel sarren is, zou 'k 'm de armen van z'n lijf breken! Met gebroken armen zal-ie wel geen piano meer spelen.

Johanna. Suscht, suscht, meneer. Ze spelen niemeer!

Benedenbuurman. Wat zou dat?

Johanna. Suscht! As de piano niet speelt, kennen ze haast woord voor woord hooren, dat

hier wordt gesproken. Enkel zóó 'n dun plafonnetje! 't Zelfde as bij u benejen. U weet wel, dat ze tegenwoordig enkel bouwen voor doofstommen.

Benedenbuurman (*grommend tot Barend*). In jou geval zou 'k die jongen in z'n nek nemen.

Johanna. Ach, ach meneer, as hij ù was, ja misschien, ofschoon ik niet van die angstige dingen hou, maar hij is afgekeurd voor de militie — hij is sterker in z'n hoofd dan in z'n handen — en — as je brilt, leggen in minder as geen tijd je brillenglazen in stukken.

Benedenbuurman. En je man dan? Die is toch onderofficier geweest?

Johanna. Ja, da's waar, onderofficier is-die geweest en nou nòg is-die bij de schutterij — maar juist omdat-ie gediend heit en de wetten op z'n duimpje kent, is die bang z'n vingers te branden. En daarin heit-ie gelijk. Als je je vingers brandt, worden 't politie-zaken, of mot je naar 'n advocaat. En advokaten kennen wij niet betalen.

Benedenbuurman. Dat zal 'k niet tegenspreken. Maar waarom motten nou die bènedenbuurlui d'r onder lijden? Hou òns 'r dan ten-minste

buiten! (*nadenkend*). Róók ze weg! Dat maakt ten-minste niet zoo'n hêlsch spektakel!

Barend (*zuchtend*). Dat hebben we den dèrden dag gedaan....

Johanna.... Ja, ja — met nàtte krullen, dat we zelf 't portaal op mosten om niet te stikken — en dat de tranen uit je oogen liepen! — Ja, ja. Maar toen zijn zij met water begonnen (*opstaand*).... Kijk u maar is hier! (*opent de achterdeuren*).... Net boven me slaapkamer. 't Liep 'r gewoon met straaltjes door. 't Heele kussen was kletsnat. We hebben zònder kussen móttten slapen. Nee, met rook doen we 't nie-meer!

Benedenbuurman. Daar had je ze toch voor kennen anspreken!

Johanna. Daar heit me man dan ook werk van gemaakt — de wetten daar hoeft niemand 'm wat van te leeren — maar 'r was niks an te doen, niemendal an te doen — hùn gootsteen staat boven m'n bed — die was bevroren geweest — 't was.... 't was....

Barend. Force majeure, moeder.

Johanna. Ja, ja, fursmasjeure.... en tegen fursmasjeure valt niet te vechten (*sluit de deuren. De piano begint weer.*)

Benedenbuurman. Enfijn! Je mot je d'r zelf uit zien te redden. As 't hard tegen hard gaat, hebben de menschen natuurlijk geen ooren meer. Ik zal met de huisheer praten (*bij de deur*). Me jongste dochter krijgt 'r de stuipen van op d'r lijf — en me jongens beginnen gewoon in d'r bed te dansen, as hier 't gekkenhuis begint!

Barend. 'k Zal met de bel uitscheien as ze mijn laten werken.

Benedenbuurman. Zoo. 'k Heb je nog is in 't fätsöenlijke gewaarschouwd — Ieder zorgt voor z'n eigen nest. En anders krijgt je 't met mijn ook an de stok.

Johanna. As u nou toch onze partij trok....

Benedenbuurman. Je mot je eigen vuil redderen. 'k Zeg nõg is, 'k heb je gewaarschouwd. As 'k die bel wéer hoor, nou dan doe 'k wat 'k niet laten ken! Dan zet 'k je in de rook, waarachtig tot m'n spijt in de rook! En as je me werom koejenneert, nou dan heb 'k pooten an me lijf. 't Spijt me. 't Spijt me waarachtig! (*bij de deur*) As 'k je nog 'n góeie raad mag geven, verhuis dan, neem 'n andere étage. Met stijve nekken win je niks! (*nijdig tot Brandsma, die binnentreedt*). Goeien avond!

TWEEDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Brandsma. Wat most diè hier?

Johanna (zuchtend). Wat die most? Ach, laat 'k maar niks zeggen!

Brandsma (tot Barend). Je ken natuurlijk weer niet werken? (*de vuist naar omhoog ballend*) Sallemanders! 'k Heb ze 'n verrassing bezorgd! (*op z'n horloge kijkend*) Negen uur? 'k Zal 't ze inpeperen, as ze strakkies na bed gaan. 'k Heb óók zoo'n ding gehuurd! (*wrijft zich de handen*).

Johanna. Wat voor 'n ding?

Brandsma. Zoo'n ding om psalmen bij te zingen, zoo'n ding dat door 't hééle huis dreunt!

Johanna. Wat kost dat dan wel?

Brandsma. 'n Gulden in de week. (*weer de vuist omhoog ballend*) Als zij met d'r handen spelen, zullen wij spelen en trappen. 'k Zal ze terwijl nog wat opfrisschen. (*wil aan de bel trekken*).

Johanna. Blijf 'r in gosnaam af, Piet, anders begint die van benejen ook!

Brandsma. Heit-ie dat gezeid? (*zij knikt*)
 Dan maar dan maar (*neemt uit de kast
 een handharmonica. Tot Barend*). Vooruit. Ga
 je gang!

Barend (nijdig). Nee! Me kop wordt suf
 van al dat rumoer.

Brandsma. Dan doe ik 't (*speelt*).

DERDE TOONEEL.

De vorigen. De-heer-op-kamers.

Heer op kamers. Pardon. Mag ik even binnen-
 komen?

Johanna (verlegen). Hou op Piet! Gaat u
 zitten, meneer!

Heer op kamers (knorrig). Nee, ik zal niet
 gaan zitten. Wat is dat toch voor zonderlinge
 manier, meneer Brandsma, om als u heeren op
 kamers houdt, aan 'n bel te trekken en op 'n
 harmonica te spelen? Dat hou ik niet uit.

Johanna (angstig). We wisten niet dat u
 thuis was, meneer.

Brandsma. Nee, op dat uur is u anders
 nooit thuis.

Barend (verlegen). As we weten dat u thuis ben, trekken we niet an de bel.

Heer op kamers. As 'k niet thuis ben, hoort u 't nòg niet te doen!

Johanna (angstig). Ik heb u toch van morgen verteld, meneer, van die ongemanierde menschen....

Brandsma.Die ons niet met rust laten.

Barend (nijdig). Nee, geen oogenblik, meneer.

Heer op kamers. Neem me niet kwalijk, maar dat neem 'k niet zoo an. U heeft me van morgen 'n héel andere voorstelling gegeven. U heeft me gezegd, dat die menschen met opzet hinderen. En nou ben ik zelf ongemerkt getuige geweest! Ja, ongemerkt getuige! Ik moet op m'n woord zeggen, dat uw houding hoogst onfatsoenlijk is. Wie in de heele stad maakt zulk ongepermiteerd burengerucht, om 'n onnoozele piano?

Barend. Ik kan niet werken bij dat gerammel.

Johanna. Nee, daar kan-ie niet bij werken, meneer.

Brandsma. De jongen zit voor z'n examen te blokken — en wàt 'n examen!

Heer op kamers. Daar zeg 'k niets tegen, Brandsma. — 't Is niet 't prettigste dat je je denken kan — dat geef 'k toe. — Maar dat zijn geen middelen — dat doe je niet als fatsoenlijke menschen. Van midddag toen 'k uit was, heeft 'n vriend, die me wat te zeggen had, vijf minuten voor je deur staan kloppen, zonder gehoor te krijgen. Hij vertelde me, dat 'r hier binnen door bezetenen met 'n bel werd geluid, dat 'r op 'n harmonica werd gespeeld en dat 'n vrouw — dat moet ù dan geweest zijn — oorverdoovend gilde....

Johanna (verlegen). Dat was ik, meneer....

Heer op kamers. Nou vraag 'k gemoedelijk, wat of mijn vrienden moeten denken van 't huis, waarin ik kamers heb?

Johanna. Ja, daarin heeft u gelijk, heelemaal gelijk.

Heer op kamers. Als u me niet wil kwijt raken, dan moet 'r dadelijk 'n eind komen aan dien hoogst onplezierigen toestand. En anders zoek ik nieuwe kamers. 't Spijt me wel. 'k Heb beste menschen an u gehad, maar alle geduld heeft z'n grenzen.

Brandsma. Meneer, ik geef u de verzekering...

Heer op kamers. Brandsma, je kan zooveel verzekeringen geven als je wil — 'k betaal góéd en 'k ben haast niet op m'n kamer: 't enkle uurtje dat 'k thuis ben en 't oogenblikje dat de een of ander voor me komt, heb 'k geen lust mee te doen an nijdasserij en kwaje humeuren. Nee. Laat 't je voor eens en voor al gezegd zijn. 'k Ga 'n paar boodschappen doen. Als 'r brieven bezorgd worden, leg je ze op me bureau. (*af*).

VIERDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Johanna. Ik heb 'm niet thuis hooren komen.

Barond (grommend). Ik ook niet. Geen wonder, as je an dat ding trekt, hoor je niks!

Johanna. Dàt mot 'r bij kommen. 'n Heer, die zoo goed as de heele huishuur betaalt....

Brandsma. Motten wij óns dan laten mishandelen? De huur opzeggen! De huur opzeggen! Jawel! Dan zal-ie toch fatsoenlijk 'n maand van te voren opzeggen. We hebben wel geen contract, maar de wet zegt duidelijk....

Johanna (kregelig.) De wet! Jij met je wetten!
As je ze niet kent, kom je verder. Dat zie je.

Brandsma. De wet....

Johanna (nijdig). Schei toch uit! *(een stilte. Brandsma neemt de krant op. Barend zit met de vingers in de ooren te werken. De piano speelt voort).*

Barend (driftig). 'k Wou dat de boel afbrandde! *(klapt z'n boeken dicht).* Ik smijt 'r de boel bij neer!

Johanna. Als je nou probeeren kon, 'r langzaam an te wennen, jongen..., *(van rechts klinkt een zingende vrouwestem: „Soete liefe zwartkop, voel'r is hoe me hart klopt...” — grimmig loopt Barend op 't voorste venster toe).* Is dat de meid van de overzij?

Barend. Ja.

Johanna. Dan is de juffrouw van de overzij zeker uitgegaan. Och, och, dan blijft ze zingen tot de juffrouw weer thuis is.

Barend. En 'k heb 'r nog pas 'n dubbeltje gegeven, dat ze teminste 'savonds 'r mond zou houden.

Brandsma. Heb je d'r 'n dubbeltje gegeven?

Barend. Toen ze op straat kleejen stond te kloppen, heb 'k 'r gezegd, dat as ze 's avonds nièt zong, enkel 's avonds niet, da'k 'r dan van tijd tot tijd wat zou toestoppen. Je ziet hoeveel 't helpt!

Brandsma. Heb jij zoo met dubbeltjes te smijten?

Barend. Dan zal 'k 'n sigaar minder rooken! (*schuift driftig het raam op*). Hé! Hé! Je zou je mond houden!

Een stem. Wat seg-ie?

Barend. Je heb toch beloofd om 's àvonds in de keuken niet te zingen.

Brandsma. Doe 't raam dicht! Al de warmte trekt uit de kamer!

Barend. Ja, ja! (*vriendelijk uit het raam sprekend*) Zeg wees nou 'n engel en zing je soete-liefe-swartkop, as 'k niet thuis ben. Dan krijg je van de week nòg 'n extraatje.

Brandsma. Gaat 't raam dicht of niet?

Barend. Mopper toch niet zoo, vader! (*vriendelijk*) Hei je me verstaan?

Een stem. Liefeling, ik ken toch voor soo één ongelukkig duppie nie voorgoed 'n slot

op me mond legge! Seg sijne dat ~~allemaal~~
boeke van jou, die 'k daar op die plank
sie staan?

Barend. Ja.

Een stem. Sou je me d'r nie is een
kenne leene, liefeling, 'n reman of soo....

Brandsma (nijdig bij't raam). Nee, we leenen
niet! En je hou maar je bek met dat zingen!
(*klapt nijdig het raam dicht*).

Johanna. Suscht! Suscht! Ze luisteren boven!

Barend. Had ik dat zaakje niet alléén
kennen afhandelen? (*de meid zingt weer: „Soete
liefe swartkop”*) Daar! Da's nou toch met ge-
weld de menschen nijdig maken. *Ik* probeer
't met 'n zacht lijntje gedaan te krijgen en
vader houdt ze 'n rooien doek voor!

Johanna (met den vinger omhoog wijzend)
Suscht, suscht!

Brandsma. Dan mot je maar niet zoo be-
zopen doen! Dubbeltjes geven! Je zal is zien
wat ze 'r 'n misbruik van maakt! (*een ont-
stemde stilte. Boven beginnen de piano en een
zingende stem. De meid zingt: „Soete, liefe
swartkop”*.)

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen. De huisheer.

Huisheer. Goeien avond. Dag juffrouw. Dag meneer.

Johanna. Ga u zitten.

Huisheer. Meneer Brandsma, de buurman van benejen heeft me laten roepen.

Brandsma. Net wat ik voor ruim 'n week heb gedaan!....

Huisheer. Jawel, 'k weet 'r alles van. Hoor is, meneer Brandsma, as ik nog langer klachten krijg, zal je van je woning af motte.

Brandsma. Afmotte? Ik mot niks. 'k Heb contract voor 'n vol jaar.

Huisheer. Da's dom genoeg van me geweest! Jullie ruineert 't heele huis. Jij draait maar kramme in mijn plafond, kramme om bel-len an op te hangen, terwijl je weet dat je niks mag beschadigen!

Brandsma. 'k Zal doen wat 'k wil, as ik later maar alles weer in denzelfden staat oplever, waarin 'k 't gevonden heb!....

Huisheer. En de buurman benejen heit me daarnet verteld, dat 'r in de alkoof water met strålen door 't plafond heit geloopen.

Brandsma. Da's hüllie schuld.

Johanna. Ja meneer, da's hùn schuld. Me halve bed hebben ze bedorven.

Brandsma. 'n Week gelejen heb ik je zelf laten roepen....

Johanna. En toen heb u ons met 'n kluitje in 't riet gestuurd,

Brandsma. Toen heb je ons zelf gelijk gegeven.

Johanna. Toen zei u, dat ù in zoo'n geval....

Brandsma.De woning opzeggen, goed! 'k Vertrek liever vandaag as morgen — as je me van me contract vrijlaat!

Johanna. Nee, in gosnaam niet. Denk is an de kosten van 'n verhuizing — an de gordijnen die niemeer passen — an de nieuwe randen zeil — nee, nee, geen verhuizing.

Brandsma. 'k Zeg 't ook bij wijze van spreken.

Huisheer. En al zou je 't niet bij wijze van spreken zeggen, dan beschouw 'k 'n contract nòg niet as scheurpapier! Dàt zou wat moois zijn! Wou je, dat ik je van de huur ontsla, omdat je 'r liefhebberij in heb met je bureu van boven en benejen kabaal te schoppen?

Brandsma. Met die van benejen heb 'k niks.

Huisheer. Dat mot je 'm dan maar is vragen. Terwijl 'k bij 'm zat, hei-je met opzet op 'n harmonica zitten spelen en hei-je door 't raam woorden gehad met de meid an de overzij van de binnenplaats. In geen van me huizen heb 'k zulk lastig volk as jullie?

Brandsma (driftig). Lastig volk! Wat duivel nog toe....

Johanna (sussend). Toe nou, Piet.... Toe nou, Piet....

Brandsma (driftig). Je zou je vingers likken, je zou je tien vingers likken, as al je huizen zoo bewoond werden door menschen as wij! Heb 'k van 't voorjaar zèlf niet laten witten?

Huisheer. Heb ik geen nieuw behangetje gegeven?

Brandsma. Heb ik de keuken geen vervie gegeven? Doet àl jouw lastig volk dat?

Johanna (bijna huilend). Hoe ken u die ongemanierde menschen-van-boven voorspreken, waar wij de verdieping al jàren bewonen, zij 'r nog geen verreljaar op zitten! Van de trap-na-boven ken je sóép koken!

Brandsma. Wat 'n wonder! Een die de heele dag piano speelt!

Johanna. En zonder kwaad te spreken — d'r vulnisbak leegen ze nog niet ééns in de veertien dagen.

Barend. En an de achterkant houen ze duiven — al de kozijnen liggen vol vuil — u mot maar is zièn.

Johanna. En d'r gaat geen dag voorbij of je hoort ze spijkers inslaan, om God weet wat 'n klungels op te hangen!

Brandsma. En elke week bezoek van kinderen, kinderen, die op 't portaaltje ravotten, kinderen, die glijbaantje spelen over je pas geverfde vloer!

Johanna. En wat ze eten — wat ze eten — dat zou 'k om tien gulden wel is willen zien — altijd damp van vet in 't huis — u weet hoe vet anslaat!

Brandsma. En de hond? D'r hond, die tegen de deuren leit te krabben en nog pas voor ònze deur zóó'n hoop heit gedraaid!

Johanna. En — en — zònder kwaadspreken — de witte muizen die ze houden!

Brandsma. Lastig volk! As wij dan lastig volk zijn, dan is 't boven 'n bende! Gisteren middag om ons te treiteren, ènkel om ons de smoor in te jagen, hebben ze bij d'r piano staan dansen, staan dansen, dat de kalk van 't plafond bij òns in de koppies viel!

Barend. Ja, gedanst op muziek, die 'r heelemaal niet bij hoorde — ze kennen alleen maar dat lamme ding: „Ich weiss nicht was soll es bedeuten!”

Johanna. Ja, meneer, die barst in 't plafond waar u nou na zit te kijken, die hebben *zij* 'r in gepolkaat! Waarom zet u hùn d'r niet af? Zij hebben toch maar met de maand ingehuurd.

Huisheer. Nou heb 'k je angehòrd, as 'n rechter van instructie en nou ga 'k óók nog is boven hooren, want as je uitspraak wil doen, dan mot je 't van twéé kanten weten. Recht is recht. De fout is dat jullie hièr èn de menschen

boven geen naastenliefde kennen. As je minder afkeerig van de Schrift was, zou je mekaar beter verdragen. (*schrikt*) Wat is dat?

Brandsma (schaterlachend). Hahaha! Nee, nee, daar heb 'k nou lol in! Nou dansen ze maar 'n beetje! 'n Klein beetje! Blijf jij nou van naastenliefde praten, as zij 't plafond intrappen!

Huisheer. Da's werkelijk ongehoord! (*af*)

ZESDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Johanna. Hè, daar zou 'k de hemel voor op me knieën kennen danken, dat-ie dat is bijgewoond heit! Wees is effen stil. Zoodra die boven is, geeft de piano geen geluid meer (*zij luisteren. De piano zwijgt*) Ja, nou komt ie bij ze binnen. Ga jij is luisteren bij de kast, Piet.

Barend. Je hoort bij de kast niks meer. Ze hebben 'r 'n bed of zoo iets boven gezet.

Brandsma (die op 'n stoel is geklommen, en de kast heeft geopend). Niewaar! Hou je mond! 'k Hoor haast wóórd voor wóórd!

Johanna. Wat zeit-ie?

Brandsma. Suscht! Suscht! (*luistert ingespannen. De meid van den overbuurman zingt weer: „Soete, liefe swartkop” . . .*) 'k Versta geen woord!

Johanna. Ach, ach, wat jammer! En dat net nou!

Barend (snel het raam opschuivend). Hé! Hé! Hou effen je kop dicht!

Een stem. Dàt ken je begrippe! 'k La me daar kommandeere door die ouwe kerel . . .

Barend. 't Was zoo kwaad niet gemeend! Kan je vangen? Daar komt 'n dubbeltje. Heb je 't?

Een stem. Dank je wel, liefeling? Jij ben 'n schat van 'n fentje! En krijg 'k nou óók soo'n remannetje van je?

Barend (nijdig). Nee, nee!

Johanna. Ja!

Brandsma. Ja, natuurlijk!

Barend (door het raam). Ja, wou 'k zeggen.

Een stem. Da's heel goed liefeling . . .

De overbuurman (onzichtbaar). Wat is dat?
Wat hei jij met mijn dienstmeissie te maken?

Barend. 'k Vroeg d'r, meneer....

Overbuurman (nijdig). Je heb mijn dienstmeissie niet an te halen. Zijn dat 'n streken!
(*het overzijraam bonst dicht*).

Barend (ook het raam sluitend). Da's prettig.
Da's heel prettig. Nou ben je zoo gek om....

Brandsma (op den stoel voetstampend). Stil dan! Stil dan toch! Ze hebben ruzie!

Johanna (opstaand, ook bij de kast luisterend). Stil Barend!

Brandsma (snel fluisterend). Hij wil ze de huur opzegge! Hij slaat met z'n vuist op tafel!

Johanna (fluisterend). Wat zeit de dochter?

Brandsma (fluisterend). 'k Heb d'r lol in!
(*luistert*). Wat 'n leugenaar! Hij zeit dat we 's nàchts rumoer maken!

Johanna (driftig). Nee, maar daar mot je tegen opkomen! Dat ken je niet laten passeeren!

Brandsma (driftig). Wat ken 'k nou niet laten passeeren?

Johanna. Wat-ie daar gezeid heit!

Brandsma. 'k Ken toch niet door 't beschoot schreeuwen, dat we staan te luisteren! Stil nou! Stil nou! (*luistert*). Zoo'n kwajongen! Zoo'n kwaje meid! Ze laten d'r vader geregeld niet an 't woord kommen!

Barend (*die ook op 'n stoel bij de kast is geklommen*). Hij zeit dat ù de boel laat vervuilen!

Johanna (*driftig*). Zou je zoo'n vent niet....

Barend. Suscht! De dochter zeit, dat ze op de piano mot studeeren! Stùdèèren! Da's om te proesten! Hahaha!

Brandsma (*verschrikt*). Stil! Ze luisteren!

Johanna. Laat ze nièt luisteren! Luisteren heit geen pas!

Brandsma. Suscht! Suscht!

ZEVENDE TOONEEL.

De vorigen, Twee knechts.

Knecht. Daar binne we met de harmonium.
Bin 'k bij Brandsma terecht?

Brandsma (met Barend verrast van de stoelen komend). Ja, da's hier.

Knecht. 'k Hei 'n kwitantie van 'n gulden bij me.

Johanna. Mot dat vooruit betaald worden?

Knecht. Ja, anders doet de firma 't niet!

Johanna (zuchtend). Ach, ach! Help jij is effetjes met veertig centen, Piet.... 'k Breng 't tot zestig.

Brandsma. Asjeblief.

Knecht. Dank u (gaat naar de deur. Brandsma en Barend vliegen op de stoelen. De knecht keert zich om). As 'k zoo vrij mag zijn, schiet 'r niks voor ons over?

Brandsma. Natuurlijk. Natuurlijk.

Knecht. Dank u! (gaat naar de deur. Zelfde mouvement van Brandsma en Barend. De knecht keert terug). Daar zou 'k 't sleuteltje vergeten! (opent het instrument) Asjeblief! Niks an beschadigd, as u ziet.

Johanna. Wat 'n mooi instrument! En heb je daar maar zóó op te drukken?

Knecht. Jawel. Toetsen en pedalen tegelijk. Zoo! (slaat eenige toetsen aan. De anderen

luisteren. Plotsling begint boven de piano nijdig te spelen.)

Johanna. Hou in gosnaam op, vent! Wie heit jou gevraagd zoo'n kabaal te maken?

Knecht. Da's me dank! Anders niks? Dan wensch 'k jullui goeien avond.

ACHTSTE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Johanna. Hoor 'r tekeer gaan op de piano! Natuurlijk denken ze, dat wij willen sarren, en dat net, terwijl de huisheer 'r is.

Brandsma. Je heb toch gevraagd of je 'r op te drücken had! Had niet zulke stömme vragen gedaan! Kan jij op 'n orgel spelen, zònder 'r op te drukken!

Johanna. Heb ik dat ding in huis gehaald? Jij ben met de bel begonnen!

Brandsma. Wie most 'r 'n harmonica bij hebben?

Johanna. Heb ik daar om gevraagd?

Brandsma (driftig). Jij knijpt de kat in 't donker!

NEGENDE TOONEEL.

De vorigen, De huisheer, De bovenbuurman.

Huisheer (naar het orgel kijkend). Jawel U heb gelijk! (*driftig*). Da's toch meer as erg, dat terwijl ik boven ben — om as vrede-stichter op te trejen, om jullie allebei wat naasten-liefde te leeren — om terwijl ik boven ben, hier op 'n harmonium te spelen!

Johanna (verlegen). Wij hebben 'r niet op gespeeld — wij kennen 'r niet op spelen!

Bovenbuurman. Hèhè! Dan heit 'r 'n geest op gespeeld!

Huisheer. We zijn om-de-drommel niet gek, juffrouw Brandsma! Ik geef me moeite, ik redeneer as Brugman, en 'k ben juist zóóver gevorderd, dat hier meneer z'n dochter zich an vaste uren wil houen en daar begint u nog èrger leven te maken as vroeger! Nou verdraait meneer z'n dochter 't héélemaal!

Johanna (zuchtend). Ja, ja dat hóóren we!

Huisheer. Nou trek 'k me handen van je af! 'n Bel! 'n Hand-harmonica! 'n Orgel! Jullie zijn lástig volk! En al ga je nou op je kop staan, hier meneer blijft op de woning, zoolang as die verkiest! (*af*).

TIENDE TOONEEL.

De bovenbuurman, Brandsma, Johanna, Barend.

Bovenbuurman. En nou heb ik ook niks meer te zeggen.

Brandsma. Dat 's maar goed ook.

Johanna. Buurman, as we nou nog is in 't vrindelijke verzoeken....

Brandsma. Jawel, blaf maar toe!

Johanna. Me man had dat ding laten kommen... om — om — omdat-ie 'r 'n agentuur in kon krijgen....

Bovenbuurman. Zoo — 'n agentuur? Nou ik ken 'n agentuur krijgen in Turksche trommen en onweer-machines van de komedie.

Brandsma. 'k Waarschouw je — 'k ben onder-officier geweest — 'k weet met vuurwapenen om te gaan — op vijf en twintig meter raak 'k de roos!

Bovenbuurman. As jij de roos raakt, mik ik met kouwe aardappelen — op 'n mèter.

Johanna (sussend). Mot 't nou zoo hard tegen hard? Heb ù as vader niet zooveel gezag over uw kinderen, vóóral over uw dochter, dat

ze niet zoo'n héélen dag op de piano te keer gaat?

Bovenbuurman (nijdig). Te keer gaat! Te keer gaat! Noem jij 't te keer gaan, as mijn dochter zóó goddelijk speelt, dat de musschen op 't vensterkozijn kommen zitten!

Brandsma. Dan zullen 'r broodkruimels leggen!

Bovenbuurman. Met vorige burens hebben we nooit last gehad! D'r heit 't 'r nooit één in z'n hersens gekregen om 'n onschuldig meissie met bellen, harmonica's en kerkorgels te lijf te gaan!

Johanna. As mijn zoon voor z'n examen zit....

Bovenbuurman. Leit ze 'm 'n stroo in de weg?

Barend. Ik kan niet werken bij dat gerammel!

Bovenbuurman. Wel, ken je d'r niet bij werken? Doe ik 't niet uren lang met me figuurzaag? 't Is onwil, anders niks! (*drukt even op 'n paar toetsen van het orgel*). En nou je met dat ben begonnen, nou ken je 't goed bij me hebben, nou zullen we zien wie langer asem heit jullie of ik!

Johanna. Wij willen wel de kortste asem zijn...

Bovenbuurman. ... De kortste asem? En dat kerkorgel! En die handharmonica! En die bel! (*grijpt het touw van de bel*). Denk je dat as jullie zóó staan bellen, bellen dat bij òns de kommetjes op de schoteltjes dansen — dat mijn dochter d'r spel, waarover ièdereen roept, in de steek mot laten! Denk je dat as je zóó staat te bellen, dat wij kennen hooren of de vulnisman voorbij komt — of dat 'r brand is? — ja, brand meneer! In geen wèken hebben we geweten of 'r brand was! — Denk je dat me dochter, me onschuldige dochter met d'r muziek uit de weg gaat voor 'n bel! Al laat je 'n torenklok vastmetselen, dan wijken we nòg geen streep! Nee, geen milimeter! (*af*).

ELFDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Johanna (*weer aan tafel zittend*). 'k Wou niet veel — 'k wou dat 'k in me graf lee.

Brandsma. Z'n dochter! Z'n dochter! (*ineens heftig*). Laat ze oppassen! As ze 't me te bont maakt, wéét 'k nog niet wat 'k doe!

Johanna. Dat weet je net niet!

Brandsma. Weet 'k dat niet?

Johanna. Ach, ach. Je weet 't wèl!

Brandsma. Je zal zien.... Je zal zien dat 'k.... (*gaat nijdig z'n krant lezen*).

Barend (*begint wanhopig op en neer te loopen, neemt driftig z'n boeken van tafel, bergt ze in de kast*). Ik geef 't op! 'k Schei d'r uit! Da's niet vol te houden! Vannacht ben 'k opgebleven om te werken! Eergisternacht heb 'k tot vijf uur geblokt! De heele week heb 'k geen nachtrust gehad — enkel omdat 'k overdag geen seconde stilte heb! Dan doe 'k géén examen!

Johanna. As je geen examen doet, wat mot 'r dan van je — van òns worden?

Barend (*bijna huilend*). 's Nachts je tijd inhalen — 's nachts studeeren, tot 'r geen olie meer in de lamp is — 's morgens zèven uur door vader wakker gebeld worden! 'k Val 'r bij neer! 'k Had van morgen net twéé uur geslapen, toen je begon te bellen!

Brandsma. Dat doe 'k voor je bestwil!

Johanna. Ja, ja, dat wordt voor je bestwil gedaan.

Barend. Morgen ga 'k me boeken verkoopen.

Brandsma. Dat zal je laten!

Johanna. Hebben we dáárvoor de laatste centen van 't spaarboekje gehaald?

Barend (wanhopig). 'k Hèb geen hersens meer! 'k Wor suf, suf!

TWAALFDE TOONEEL.

De vorigen, Benedenbuurman.

Benedenbuurman. Dus die bel kon jij alweer niet met rust laten! Goed! Jij wil met mijn óók mot? Dan zal jij mot! Me kinderen leggen kláár wakker! Jullie zijn geen menschen, jullie zijn 't gemeenste rapalje, dat 'k nog ooit heb ontmoet — om tegen alle vrindelijke verzoeken in, tòch an de bel te trekken.

Johanna. Dat hebben wij niet gedaan, buurman, nee waarachtig dat hebben wij niet gedaan!

Benedenbuurman. Wie heit 't dan gedaan?

Johanna. De buurman van boven.

Benedenbuurman. Heit de buurman-van-twee-hoog hièr an de bel staan trekken?

Johanna. Op me woord van waarachtig.

Benedenbuurman (ziedend). Wou jij mijn wijs maken, dat de buurman van twee-hoog hier an de bel heit staan trekken, om z'n èigen dochter te pesten?....

Brandsma. Hij kwam hier en toe....

Benedenbuurman (woedend). 'k Zal me nog langer voor de mal laten houden! As je niet hooren wil — mot je maar ruiken! (*af*)

DE TIENDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Johanna. Nou zijn we heelemaal bakkeran. Vijanden boven, vijanden benejen — 'r is niks an te doen — 'r rust 'n vloek op — we motten verhuizen.

Brandsma. Verhuizen! Ben jij dol! En 't contract waar we an vâst zitten, 't contract waarvan de huisheer me niet los wil laten!

Johanna (huilend). En as je wèl verhuist, weet je niet eens, of de meneer van hiernaast mee wil!

Brandsma. Dat kennen we 'm altijd vragen.

Johanna. 'n Heer die zoo goed as de heele huur betaalt....

Brandsma. Dat mot je nou nòg is zeggen! Asof we 't niet weten!

Johanna. En às je verhuist — wie mot de kosten van 't verhuizen betalen — en de gordijnen, die niemeer passen — en 't zeil — en de andere onkosten....

Brandsma (schreeuwerig). Ik ga niet verhuizen. 'k Heb 'r geen centen voor!

Johanna. Wie heit je gevraagd om dat ding te huren!

Brandsma (schreeuwend). Dat hei jij gevraagd! Jij! 'k Ga morgen na 'n advocaat!

Johanna. Daar hei je geen centen voor!

Brandsma (schreeuwend). Dan breng 'k me horloge na de lommerd!

Johanna. O god, dat hebben ze gehóórd — d'r piano speelt niemeer.

Brandsma (fluisterend). Ja, ze leggen te luisteren. Vooruit zingen! (*begint te zingen:* „An de oevers van 'n snelle vliet, 'n treurend meissie zat, ze schreide en ze treurde haar beide oogies nat!” — *Barend en Johanna vallen in.*)

Johanna. Ik ga na bed (*opent de achterste deuren, steekt op 't nachtkastje de kaars aan, sluit de deuren.*)

Brandsma (*hardop neuriend, wijze Toréador*)
Lalala! — Ga slapen!

Barend. Nee, as 'r rùst is, zal 'k 't nòg is probeeren.

Brandsma. Lalalala! Nou dan ga 'k ook, lalala, lalalala! (*sluipt in de alkoof, waar z'n stem nog even klinkt*).

VEERTIENDE TOONEEL.

Barend, Overbuurman.

Barend (*neemt z'n boeken van de plank, gaat bij de tafel zitten, leest hardop*): Cloor-natrium — chloorkali — chloormagnesium — chloorzilver — chloorwaterstof — $C_6H_6 + 2 CL = C_6H_5CL + 4 HCL$ (*begint te hoesten*)
....Chloorhydraat — $CL_2 + 10 H_2 O$
Aqua Chlorata.... (*hoestend*) $MNO 2 + 4 HCL = MNCL 2 + 2 CL + H_2O$ (*neemt z'n zakdoek, wuift zich lucht toe*) Chloral
.... Trichloracetaldehyt.... (*staat op, opent blazend 't raam, steekt 'r z'n hoofd uit*).

Overbuurman (onzichtbaar). Had 'k 't nie gedocht! Jawel daar hei je 'm weer. Mot jij wat van mijn dienstmeissie?

Barend. Mag 'k geen lucht meer happen?

Overbuurman (dito). Dat geloer over de bloempotten begint me de keel uit te hangen! As je wéér je kop uit 't raam steekt, zal 'k zoo vrij zijn je met 'n emmer water te dienen!

Barend. 'k Heb strakkies alleen an je dienstmeissie verzocht, om geen soete-liefe-swartkop te zingen, omdat 'k te wèrken heb.

Overbuurman (dito). Mijn dienstmeissie zal zooveel lieve-swartkoppen zingen as ze wil! Jullie zóéken 't! Met je boven- en je benejenbuurman leg je óók overhoop! (*tot de onzichtbare meid*). Zing op! Je laat je niet dwingen!

Een stem. „Soete, liefe swartkop, Voel d'r is hoe me hart klopt” (*Barend sluit 't raam*).

VIJFTIENDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Brandsma (in nachtgewaad). Smeult 'r wat?

Johanna (in nachtgewaad). Wat staat 'r 'n damp!

Brandsma (hoestend). Je ziet zóó de rook in de kamer.

Johanna (hoestend). Dat mot van benejen wezen.

Brandsma. Van benejen?

Barend. Natuurlijk! Omdat 'r gebeld is! Hij wil ons wegrooken!

Johanna. Dan ga 'k 'n emmer halen!

Brandsma (hoestend). Ken je niet doen voor de wet — voor de wèt!

Barend (hoestend). Ze hebben 't boven toch ook gedaan!

Brandsma. Nee, nee! Je heit nou geen excuus! 't Vriest niet! Doe 't raam open!

Barend. Ik zou je danken. Dan krijg 'k 'n emmer water!

Johanna. 'k Heb de deur al opengezet. Dan motten ze boven maar mée profiteeren.

Brandsma (woest). En mot 'k dat alles afwachten! Nooit! Nooit! Geen stap ga 'k meer achteruit! Dan zal 'k ze óók tracteeren! As 't

oorlog is mot 't oorlog wezen! Vooruit! Jij de bell! Jij de harmonica! En ik.... (*begint het harmonium te bespelen*).

ZESTIENDE TOONEEL.

De vorigen, Heer op kamers.

Heer op kamers. Hallo! Hallo! (*algemeene stilte. Boven begint de piano*).

Johanna (doodelijk verlegen). Meneer, meneer....

Heer op kamers (nijdig). Dus u heb niët willen doen, wat 'k u verzocht heb? Dus u zit in uw nachtgewaad met z'n drieën schandaal te schoppen? 'k Zeg onmiddelijk de kamers op!

Johanna (huilerig). Ze zijn van benejen begonnen te róóken.

Heer op kamers (hoestend). Dat hoef je me niet te zeggen! Denk je dat 'k in 'n doorrookte slaapkamer wil liggen? 'k Kruip van nacht in 'n hôtél — morgen pak 'k m'n goed.

Brandsma. Meneer....

Heer op kamers. 'k Wil geen wóórd hooren (*af*).

ZEVENTIENDE TOONEEL.

Brandsma, Johanna, Barend.

Brandsma (verwoed). Morgen z'n goed pakken! Geen stuk gaat 't huis uit. De wet zegt, zegt.... Vooruit! Ze zullen lusten! (*begint de handharmonica te bespelen*).

Johanna (in huilen losbarstend). Nou zijn we verloren, héélemaal verloren!

Brandsma (legt stug de harmonica neer).

Barend (opent voorzichtig 't raam. Het gezang van de meid weerklinkt. De piano speelt. Doek).

EINDE.

AMSTERDAM, December 1903.